

Andrej Vovko*

*Profesorji in učitelji člani Slovenske matice v nekaterih mestih na Slovenskem do prve svetovne vojne***

Professors and teachers affiliated to the Slovenska matica publishing house in certain Slovenian towns prior to WWI

Izvleček

Prva slovenska znanstvena založba Slovenska matica je poleg svoje osnovne naloge skupaj z nekaterimi podobnimi organizacijami (Družba sv. Mohorja, Družba sv. Cirila in Metoda ipd.) prispevala tudi svoj odločilni delež k obrambi slovenstva pred nemškimi, italijanskimi in madžarskimi raznarodovalnimi pritiski na slovenskem ozemlju do konca habsburške monarhije. V prispevku so na podlagi tiskanih seznamov članstva in avtorjevih že objavljenih del predstavljeni profesorji in učitelji - člani te založbe v petih mestih na slovenskem ozemlju: v Ljubljani, Mariboru, Gorici, Novem mestu in Kamniku do prve svetovne vojne.

Abstract

In addition to fulfilling its primary objective, the first Slovenian academic publishing house, Slovenska matica, together with other similar organisations (such as Družba sv. Mohorja – The St. Hermagoras Society, Družba sv. Cirila in Metoda – The Cyril and Methodius Society) made a significant contribution to the defence of the Slovenian nation against the German, Italian and Hungarian pressures felt in Slovenian areas up until the end of the Habsburg Monarchy. Based on printed lists of members and authors of published works, the article presents the professors and teachers that were affiliated to the Slovenska matica publishing house in five Slovenian towns prior to WWI: Ljubljana, Maribor, Gorica, Novo mesto and Kamnik.

* dr. zgodovinskih znanosti, znanstveni in muzejski svetnik, izredni profesor, Inštitut za kulturno zgodovino ZRC SAZU, Ljubljana : Filozofska fakulteta, Maribor.

** Članek je bil zasnovan za Jesenske pogovore o zgodovini šolstva in o muzealstvu, ki so septembra 2004 potekali ob odprtju prenovljene čitalnice Slovenskega šolskega muzeja in ob sočasni počastitvi jubileja dolgoletne sodelavke in ravnateljice muzeja, prof. Slavice Pavlič.

V zaostrenih narodnostnih spopadih na slovenskem ozemlju ob koncu 19. in v začetku 20. stoletja so na slovenski strani igrale zelo pomembno in daljnosežno vlogo nekatere narodnoprebudne in narodnoobrambne organizacije, ki so prispevale svoj odločilen delež k obrambi slovenstva pred nemškimi, italijanskimi in madžarskimi raznarodovalnimi pritiski. Med njimi so bile prav v vrhu tudi najstarejša slovenska založba Družba sv. Mohorja, ustanovljena kot Društvo sv. Mohorja, najstarejša slovenska znanstvena založba Slovenska matica ter slovenska šolska zasebna organizacija Družba sv. Cirila in Metoda.¹

Slovenska matica

V prvi polovici 19. stoletja se je med zahodnimi in južnimi Slovani kot ime za narodno organizacijo, ki skrbi za izdajanje knjig, uveljavilo ime »*matica*«. Tako so poimenovali tudi prvo slovensko znanstveno založbo, za katero je dal pobudo dr. Lovro Toman v Novicah 7. januar 1863. Pri nastajanju Slovenske matice so bili najbolj delavni mariborski Slovenci. Matičina pravila je oblast potrdila 4. februarja 1864, v njih pa je poudarjeno da bo »*društvo brezi vse politične delavnosti*«, ki bo »*čisto znanstvene, pa tudi ljudstvu primerne spise v slovenskem jeziku ali samo dajalo na svitlo ali pa vsaj podpiralo, da se izdade*«. Društvo je imelo glede na višino članarine dve vrsti članov: ustanovnike in letnike. Ustanovniki posamezniki so enkrat za vselej plačali najmanj 50 goldinarjev, društva pa najmanj 100 goldinarjev članarine. Slovenska matica je imela mrežo svojih poverjenikov, v prvem obdobju v veliki večini duhovnikov. Od začetka je bila organizirana povsem enako kot Družba sv. Mohorja: po župnijah, dekanijah in škofijah. Po letu 1880 se pojavi tudi kategorija naročnikov, ki jih v seznamih članstva niso navajali z imeni in priimki, ampak le s poklicem oz. stanom. To so bili praviloma dijaki, ki niso imeli pravic višjih kategorij članstva Slovenske matice.

Prva seja začasnega odbora Slovenske matice je bila 9. marca 1864. Takrat je imela že 4.000 goldinarjev premoženja in 40 članov ustanovnikov. Njenemu začasnemu odboru je predsedoval Anton baron Zois, namestnik je bil duhovnik dr. Leon Vončina, tajnik pa pisatelj Fran Levstik, ki je prejemal 30 goldinarjev plače na mesec. Podobno kot Koledarji Družbe sv. Mohorja so dragocen vir za delovanje in članstvo Slovenske matice njeni Letopisi, ki so izhajali od leta 1867 do leta 1912. Od leta 1899 dalje, ko je tudi v Slovenski matici prišlo do zapoznele »ločitve duhov« in njene jasne usmeritve v liberalne vode, po sklepu 117. seje njenega odbora v letnih seznamih članstva niso več navajali po župnijah, dekanijah in škofijah, ampak po abecednem redu krajev.

¹ Avtor tega prispevka se že več kot trideset let ukvarja s proučevanjem vseh treh organizacij. Kot prvo je začel še med svojim prvim službovanjem v Slovenskem šolskem muzeju (1976–1987) raziskovati Družbo sv. Cirila in Metoda in se na tem mestu hvaležno spominja razumevanja svoje takratne ravnateljice prof. Slavice Pavlič za to svojo dejavnost, ki je presegala njegove naloge muzejskega kustosa.

Prva knjiga Slovenske matice je bila Koledar slovenski za navadno leto 1865, ki je izšel decembra 1864. Po podatkih v Letopisu je imela 10. maja 1865 717 članov, od tega 338 ustanovnikov (148 duhovnikov in 190 laikov – neduhovnikov), in 379 letnih članov. Največ članov je imela Ljubljana: 71 ustanovnikov 58 letnikov, nato pa Maribor – 48 ustanovnikov in 17 letnikov. Dne 22. junij 1865 so za predsednika ponovno izvolili barona Zoisa, a je izvolitev odklonil, zato so po nasvetu dr. Janeza Bleiweisa namesto Zoisa izvolili dr. Lovra Tomana, za namestnika dr. Vončino. Za Tomanom, ki je bil predsednik od 1865 do 1869, so se na tem mestu zvrstili Etbin Henrik Costa do leta 1874, dr. Janez Bleiweis do leta 1881, Peter Graselli do leta 1885, Josip Poklukar do leta 1886 in Josip Marn do leta 1893, ter Fran Levec do leta 1907. Leta 1890 je imela Slovenska matica 301 ustanovnega člana in 1.724 letnih članov, leta 1900 pa 6 častnih, 250 ustanovnih, 2.883 letnih članov ter 13 naročnikov. Leta 1911 je imela Slovenska matica okoli 3.800 članov. Družba sv. Mohorja, ki je bila že od vsega začetka širše zasnovana kot ljudska založba in bratovščina, je imela za primerjavo leta 1865 2.719 članov, leta 1890 48.084 članov, leta 1911 pa 84.855 članov.

Slovenska matica je začela postajati prava znanstvena založba šele po letu 1880, prej pa je veliki meri zalagala domoznanske spise domačih avtorjev, poslovenjena tuja zgodovinska in zemljepisna dela ter vrsto šolskih knjig za gimnazije in učiteljska. Njeno delovanje je pomenilo začetek slovenske znanstvene terminologije, kasneje pa je zlasti med predsedovanjem Frana Levca, ko je doživela prvi založniški in organizacijsko tehnični vzpon, bolj prodorno posegla na področje pravih znanstvenih izdaj.

Na prelomu stoletja se je tudi v Slovenski matici zaostрил politični boj med njenimi politično katoliško in liberalno usmerjenimi člani. Nekaterim se zdele knjige, ki jih je izdajala, »preklerikalne«, drugim pa »preliberalne«. Z obeh strani so se vrstili napadi na vodstvo založbe. Tako ga je leta 1900 Anton Aškerc v Ljubljanskem zvonu zaradi izvolitve dr. Aleša Ušeničnika v vodstveni odbor obtožil, da je simpatizirala z »mahničizmom« v naši književnosti. Stanje duha v tem času je lepo ilustriral mecen veletrgovec Anton Knez, ki je Slovenski matici podaril preko 30.000 goldinarjev, obresti od njih pa namenil za natis knjig »v strogo narodnem duhu na podlagi katoliške vere, toda v svobodomiselnem smislu«. Dr. Franca Levca so 1907 odstranili iz vodstva, za njim je predsedniško mesto prevzel liberalec in novoilirec dr. Fran Ilešič. Zaradi objave romana Maslja-Podlimbarskega Gospodin Franjo je avstrijska oblast leta 1914 ustavila delo Slovenske matice ter ji postavila prisilno upravo, ki je porabila založbino premoženje za nakup vojnih obveznic. Poteza se je v luči poraza Avstro-Ogrske pokazala kot zelo slaba. Leta 1917 je na pritisk slovenskih poslancev avstrijski notranji minister razveljavil odlok, ki je ustavil delo Slovenske matice. Njeno vodstvo je takrat prevzel za obdobje 1917–1920 Peter Graselli, za njim pa dr. Ivan Tavčar in dr. Dragotin Lončar.²

² Primerjaj: France Bernik, *Sto let kulturnega poslanstva.– Slovenska matica 1864–1964*, Zbornik razprav in člankov uredil France Bernik, Slovenska matica, Ljubljana 1964, str. 11–24; V. Mel

Profesorji in učitelji, člani Slovenske matice v nekaterih mestih na Slovenskem

Vodstvo Slovenske matice je v anketi o svojem članstvu v letu 1911³ naglasilo, da so »so glavni kontingent Matičarjev uradniki, učitelji, profesorji, trgovci, duhovniki«⁴. Namen tega članka je na podlagi letnih seznamov njenega članstva v Letopisih Slovenske matice in že objavljenih avtorjevih prispevkov poimensko predstaviti profesorje in učitelje – člani te založbe v petih mestih na Slovenskem: v Ljubljani, Mariboru, Gorici, Novem mestu in Kamniku do prve svetovne vojne v dveh osnovnih članskih kategorijah – ustanovniki in letni člani. Prikazan je tudi njihov delež v primerjavi z ostalimi poklicnimi kategorijami članov Slovenske matice. Zaradi velikega števila članov so profesorji in učitelji v Ljubljani predstavljeni v letih 1866, 1887 in 1907, njihovi mariborski poklicni kolegi pa v letih 1866, 1880, 1890, 1900 in 1907. V Gorici, Novem mestu in Kamniku so člani Slovenske matice omenjenih po-

Matej Močnik, učitelj na mestni glavni šoli v Ljubljani, je bil l. 1866 med ustanovniki Slovenske matice. V letih 1873–1882 je bil urednik Učiteljskega tovariša. (SŠM, fototeka)

(Vasilij Melik), Slovenska matica, Enciklopedija Slovenije 11, Mladinska knjiga, Ljubljana 1997, str. 415–416; Poročilo o Matici Slovenski v Ljubljani od njenega začetka t.j. 4. februarja 1864 do 1. julija 1866, Narodni koledar in letopis Matice Slovenske za leto 1867, Ljubljana 1866, str. 1–19.

³ Imenik društvenikov »Slovenske Matice« za leto 1911, Letopis Slovenske Matice za leto 1911, Ljubljana 1911, str. 37.

⁴ Prav tam, str. 10.

klicev predstavljeni za ves čas, ko so dostopni podatki o članstvu iz letnih seznamov v omenjenih Letopisih.

Člani Slovenske matice so bili v teh seznamih najprej razporejeni po župnijah, dekanijah in škofijah, torej po povsem enakem sistemu, ki ga je uporabljala tudi Družba sv. Mohorja. V času začetka izrazitega prehoda Slovenske matice v liberalne vode pa so od leta 1899, kot smo že omenili, člane SM navajali po abecednem redu krajev, kjer so živeli, oziroma kamor so prejeli matičine knjige. V matičinih Letopisih ni objavljenih seznamov članstva za leta 1872, 1882, 1883 ter 1908 in 1909, končajo pa se z letom 1911. Seznami članov v Letopisih so urejeni po abecednem redu priimkov, vsi razen zadnjih dveh za leti 1910 in 1911 pa navajajo praviloma tudi poklice ali stan članov.

Ljubljana⁵

1866

Profesorji

Ustanovniki:

Matija Debelak, gimnazijski profesor (dalje p.), Anton Lesar, realčni p., Jožef Marn, gimnazijski p., Miha Peternel, realčni p., Ivan Vavru, gimnazijski p. (skupaj 5)

Letniki:

France Kandrnal, gimnazijski p., Valentin Konšek, gimnazijski p., Dragotin Melcer, gimnazijski p., Jakob Smolej, gimnazijski p. (skupaj 4)

Učitelji

Ustanovniki:

Matej Močnik, u. m. glavne šole, Ivan Rozman, vodja mestne glavne šole, Pavel Skal. (skupaj 3)

Letniki:

Leopold Belar, u. mestne glavne šole, Jakob Inglič, zasebni u., Andrej Praprotnik, u. mestne glavne šole, France Raktelj, u. mestne glavne šole. (skupaj 4)

---

⁵ Andrej Vovko, Članstvo Slovenske matice v Ljubljani do prve svetovne vojne, Ad fontes, Otorepčev zbornik, Založba ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana 2005, str. 447–465.

1887

Profesorji***Ustanovniki:***

Josip Marn, gimnazijski p., Maks Pleteršnik, gimnazijski p., Anton Raič, realčni p., Anton Skubic, gimnazijski p., Josip Šuman, gimnazijski ravnatelj, Ivan Vavru, gimnazijski p. v. p. (skupaj 6)

Letniki:

Vincenc Borštner, gimnazijski p., Josip Celestina, učiteljiščni p., Anton Kaspret, gimnazijski p., Valentin Kermavner, gimnazijski p., Ljudevit Lederhas, gimnazijski suplent, Fran Levec, gimnazijski p. (in okrajni šolski nadzornik, urednik Ljubljanskega Zvona), Anton Mikuš, Franc Novak, gimnazijski suplent, Alfonz Pavlin, gimnazijski p., Martin Petelin, gimnazijski suplent, Josip Pichler, gimnazijski suplent, Luka Pintar, gimnazijski suplent, dr. Lovro Požar, gimnazijski suplent, Jakob Praedica, učiteljiščni p., Matej Suhač, gimnazijski suplent, Karol Šega, gimnazijski suplent, Alojzij Tavčar, gimnazijski suplent, Matej Vodusek, gimnazijski p., Avguštin Wester, gimnazijski p., Vilibald Zupančič, učiteljiščni p., Miroslav Žakelj, gimnazijski p. (skupaj 21)

Učitelji***Ustanovniki: –******Letniki:***

Ivan Eppich, učiteljiščni u., Jakob Furlan, mestni u., Franc Grkman, učiteljiščni u. (in okr. šolski nadzornik), Jakob Hafner, vodja privatnega učiteljišča, Blaž Hrovath, vodja učiteljišča (in okr. šolski nadzornik), Josip Maier, mestni u., Andrej Praprotnik, vodja I. mestne osnovne šole, Feliks Stegnar, u. v kaznilnici (in deželni poslanec), Ivan Tomšič, učiteljiščni u., Andrej Žumer, mestni u. (in okrajni šolski nadzornik).

(skupaj 10)

1907

Profesorji:***Ustanovniki:***

Jos. Klemenčič, učiteljiščni p. v. p., Franc Levec, p. (in deželni šolski nadzornik), Luka Pintar, p. (in licejski skriptor), Maks Pleteršnik, gimnazijski p. v. p., dr. Lovro Požar, gimnazijski ravnatelj (in posestnik), Anton Skubic, gimnazijski p. v. p., Ivan Šubic, ravnatelj umetno-strokovnih šol (in državni poslanec)⁶, Jos. Šuman, deželni šolski nadzornik v. p. (skupaj 8)

⁶ Biografski podatki o Ivanu Šubicu v: KCMD (Koledar šolske Družbe sv. Cirila in Metoda) za leto 1925, str. 41–46, (s fotografijo).

Letniki:

Ant. Bartel, gimnazijski p., dr. Janko Bezjak, gimnazijski p., Vincenc Borštner, gimnazijski p. v. p., Fr. Brunet, realčni p., Josip Celestina, učiteljiščni p. v. p., dr. Fran Detela, gimnazijski ravnatelj v. p., dr. Simon Dolar, gimnazijski p., Ign. Fajdiga, gimnazijski p., Jarosl. Foerster, strokovni p. (in inženir), Iv. Franke, realčni p., Ant. Funtek, učiteljiščni p. (in urednik), Rado Gnjezda, gimnazijski p., dr. Fran Ilešič, učiteljiščni p., Ant. Jeršinovič, gimnazijski p., Frid. Juvančič, realčni p., Mart. Karlin, gimnazijski p. v. p., Iv. Kavšek, gimnazijski p., Rob. Kenda, gimnazijski p., Fr. Kobalj, dr. Val Korun, gimnazijski p., Pavel Kozina, gimnazijski p., dr. Valentin Kušar, učiteljiščni p., Ljudevit Lederhas, gimnazijski p., Iv. Lokar, gimnazijski p., Iv. Lokovšek, gimnazijski p., Iv. Macher, gimnazijski p., I. Mazi, realčni p., p., Franc Novak, gimnazijski p., Iv. Orel, učiteljiščni p., Fr. Orožen, učiteljiščni p., Milan Pajk, realčni p., Alfonz Pavlin, gimnazijski p., Rajko Perušek, gimnazijski p.⁷, Martin Petelin, gimnazijski p., dr. Josip Pipenbacher, gimnazijski p., Andrej Senekovič, gimnazijski ravnatelj v. p. (in občinski svetnik)⁸, Dav. Sinkovič, učiteljiščni p., Fr. Suher, učiteljiščni p., Karel Šega, gimnazijski p., dr. Milan Šerko, gimnazijski p., Ant. Štritof, gimnazijski p., Alojzij Tavčar, realčni p., dr. Viktor Tiller, gimnazijski p., dr. Josip Tominšek, gimnazijski p., Jak. Tršan, gimnazijski p., dr. Janko Trtnik, gimnazijski p. Fr. Vajda, realčni p., Jos. Verbič, učiteljiščni p., Matej Vodusek, gimnazijski p. v. p., Avguštin Wester, gimnazijski p. v. p. (in posestnik), Jos. Wester, gimnazijski p., Fr. Wiesthaler, gimnazijski ravnatelj, Vilibald Zupančič, učiteljiščni p. (in okrajni šolski nadzornik), Friderik Žakelj, gimnazijski p. v. p., dr. Jakob Žmavc, gimnazijski p. (skupaj 55)

Učitelji

Ustanovniki: –

Letniki:

Marija Arselin, Iv. Bele, Iv. Bernot, strokovni u., Jos. Bezljaj, Ant. Černivec, ravnatelj učiteljišča, Jak. Dimnik, nadučitelj, Jak. Furlan, Fr. Gabršek, nadučitelj, Fr. Gale u. na I. mestni deški osnovni šoli, Jos. Gorečan, telovadni u., Marija Grošel, u. na Mladiki, Fr. Hubad, deželni šolski nadzornik⁹, Vikt. Jaklič, učiteljiščni u., Iv. Janežič, učiteljiščni u., Vilj. Josin, učiteljiščni u., Josipa Kalin, Al. Kecelj, Jos. Kostanjevec, učiteljiščni u., Iv. Krulec, učiteljiščni u., Ana Lebar, Jak. Legvart, u. v deželni poboljševalnici, Artur Mahr, lastnik trgovske šole (in posestnik), Ant. Maier, okrajni šolski nadzornik, Marija Marovt, nadučiteljica, Julija Moos, nadučiteljica v.p., Cirila Pleško, Ana Podrekar, u. na Viču, Henr. Podkrajšek, strokovni u., Jak. Pretnar, Ernestina Rekar, Jurij Režek, Albina

⁷ Biografski podatki o Rajku Perušku v: KCMD za leto 1918, str. 49–50, (fotografija).

⁸ Biografski podatki o Andreju Senekoviču v: KCMD za leto 1920, str. 78–80, (s fotografijo), KCMD za leto 1927, str. 32–41, s fotografijo).

⁹ Biografski podatki o Francu Hubadu v: KCMD za leto 1918, str. 47–48, (s fotografijo).

Sark, Alb. Sič, Kar. Simon, Minka Skaberne, Marija Sodnik, Ivan Škrabaj, trgovski u., Marija Štupca, učiteljska u., Fr. Trost, Karel Wider, u. na I. mestni deški osnovni šoli, Agneza Zupan,¹⁰ Vita Zupancič, u. v gluhonemnici. (skupaj 42)

— 21 —

Imenik Matičinih udov

do avgusta 1866.

Sestavil Anton Léšar, tajnik.

Opazka: Zvoljlo lepšajo sprejela razsvetlila so se udje po škofiji in krajih. Nadi bi pa bili vsi tudi razsvetlila po dekanijah, sledi naslednje tega, ker so skoro vsi enobrojni št. dekani radovoljno prevzeli poverjenost Maticina, kar je odločil za Maticin na karisti na vsi strani. Ker nam pa ni popolnoma znano, katerim dekanijem so priležni vsi kraji ljuveniške, krške, gorške in trzinške škofije, nato so je to razsvetlila popolnoma dovršila te v ljubljanski škofiji. Za priložnost tega po tiste čast, ude, ki tako drugace, kakor po g. dekana postojajo svoj donatki ali na ude ude pristojne, pravimo, da nam nanašajo tudi svoje dekanije, kumar so jim tako postojale bujije. Ustanovitvi, ki so ustanovitve dopolnili so ustanovitvi a **, vsi drugi ustanovitvi a **, letnici so leta ustanovitve, poverniki pa so tiskani v vsprtni črkami.

Vsak ude, ki na hodo nastel svetlega imena v tem imeniku, pa je bil do avgusta ustanovljen odzora, ali pa hodo nastel hodo napako, naj nam blagovoljno namenu, da se to popravi. Za umote, ki se gotovo nakazuje oče ustanovitvi, se namreka hči, ker se nam dekanije ustanovile niso ustanovile. Kdar torej ni tiskani v dekaniji, v kateri ude hodo, to naj hči bujije pri čast. gosp. dekani ali poverjeniku, v čigar dekaniji je hodo, ho se je vspele.

I. Ljubljanska škofija.

1. Ljubljanska dekanija:

Ijubljana.

Biaznik Jožef, tiskar in posest. **	Kos Anton, stolni prošt in vseljni škofov namestnik. **
Bleivics Ivan, dr., vrednik „Novic“, deželni odbornik itd. **	Kužar Ivan, grajščak. **
Bučar Viktor, trgovec. **	Kozler Peter, trgovec. **
Češko Valentin, posestnik. **	Kozler Jožef, dr., posestnik. **
Dreo Aleksander, trgovec. **	Krisper Valentin, trgov. in posest. **
Eger Rozalija, lastnica tiskalnice in karnomatne naprave. **	Petercel Milin, profesor c. k. višje realne. **
Frelhi Anton, hišni posestnik in mestni odbornik. **	Pleiwics Jožef, trgovec. **
Gariboldi pl. Anton, posestnik. **	Pleiwics Valentin, posest. **
Holer Dragotin, trgovec. **	Pongrac Oskar, dr. pravdosrednik in posestnik. **
Hranilnica Kranjska. **	Samassa Anton, zvonar. **
Kleinmayer pl. Ignaci, knjigar, tiskar in posest. **	Skodlar Henrik, trgovec. **
	Sovan Franco, trgovec. **
	Sovan Franco K. starejši, trgovec in posestnik. **

Sovan Fr. Ks. mlajši, trgovec. **	Ravnikar France, dež. rač. vrad. *
Sveteč Luka, magist. komisar. **	Robič Luka, davc. nadzornik. *
Toman Lovro, dr. pravdosrednik. **	Rozman Ivan, vodja na gl. šole. *
Trpinec Fidel, grajščak in kmot. družbe prvosrednik. **	Skale Pavel, učitelj živinodravst. *
Vihar Ivan, trgovec. **	Štrukovec Ivan, vrad. v bolnici. *
Vitence Andrej, klarinar. **	Sokol južni, druživo. *
Zois baron Anton, grajščak.	Valentin Alojzij, dr., prof. in primar v bolnici. *
Zupancec Jernej, dr., bibliotek. **	Vavrč Ivan, prof. na c. k. višji gimn. *
Arce Rajmund, c. k. poštni vrad. *	Vojška Andr., dr., c. k. vradnik. *
Aner Juri, pivovarstviški obrtnik. *	Voncina Leon, dr., prof. bogosl. *
Burger Ljudviki, trgovec. *	Zupancič France, dr., pravdosl. *
Cedelli baron Anton Falhenfeld, deželni glavar. *	Zupan Jožef, dr., pravdosrednik in dež. odbornik. *
Costa Etbin Henrik, dr., mestni zupan in deželni poslanec. *	Zupan V. C., trgovec. *
Cvajer Ivan, dr., posestnik.	Zupan Toma, prefekt v Alojz. *
Čebatek Andrej, dr., prof. bogosl. *	Aner Pavel, posest. in pivovar.
Čepon Anton, krojaški mojster. *	Belar Leopold, učit. na gl. šole.
Čitalnica, druživo. *	Blaž Jernj, hišni posestnik.
Debevec Jožef, trgovec, posestnik in mestni odbornik. *	Cvajer Dragotin, trgovec.
Dolenc Henrik, dr., avkulant. *	Drašler France, ševljarški mojster.
Franciškanška knjižnica. *	Drašler Pavel, trgovski pomočnik.
Gariboldi pl. France, c. k. vradnik. *	Garbajš Hinko, vradnik pri železn.
Gerzsek Henrik, c. k. poštni vrad. *	Geršor Matija, posest. in bukovez.
Heidrih Drag, sakr. pri st. cerkvi. *	Gnjezda Ivan, prefekt v Alojzji.
Jamšek Ivan, trgovec. *	Guček Ferdinand, gostilničar.
Jarec Anton, dr., c. k. šolski svet. *	Hohn Edvard, posest. in bukovez.
Jerajva Ivana, posestnica.	Hohn Hugov, c. k. poštni vradnik.
Jeran Luka, duh. posm. in „Zg. Danice“ vrednik. *	Hohn Robert, vradnik pri železn.
Klemenčič Jožef, kateh. c. k. norm. *	Horak Ivan Nep., posestnik, ro. kovičar in mestni odbornik.
Kužar Jožef, trgovec in hišni p. *	Hudec Aleks., pravdosl. koncipist.
Léšar Anton, profesor na c. k. višji realni. *	Inglit Jakob, zasobni učitelj.
Lukman Jožef, c. k. rač. vradnik. *	Ivancič Martin, našelni dež. rač.
Majhenič Gašpar, vodja križ. cerk. *	Jenti Anton, trgovski tovar.
Mali Oguješlav, dr., okrajni zdrav. *	Jenti Bernard, trgovec.
Mari Jožef, prof. na c. k. višji gimn. *	Kandrnar France, gimn. profesor.
Milec Rudolf, tiskar. *	Kaprec Ivan, c. k. drž. pravd. namestnik.
Močnik Matej, učit. mestne gl. šole. *	Klemenčič Anton, mag. vradnik.
Novak Ivan kr., korar in sem. vodja. *	Klemenca France, trgovec.
Pavšler Jožef, korar. *	Klein Anton, vod. Egerjevo tiskarno.
Pešjakova Luiza. *	Klofutar Leonard, dr., prof. bogosl.
Pfeifer France, c. k. rač. vradnik. *	Konček Valentin, gimn. profesor.
Pogačar Ivan Žl, dr., stolni dekan. *	Kolman France, trgovski posm.
Poklukar Janez, kanonik. *	Kromžar Andrej, vrad. dež. rač.
	Križnar Miroslav, vikar pri stolni cerkvi.

Seznam članov Slovenske matice v Letopisu matice Slovenske za leto 1867, Ljubljana 1866, str. 20–21. (SŠM, knjižnica)

Maribor¹¹

1866

Profesorji

Ustanovnika:

Janez Majciger, gimnazijski p.,¹² Jožef Šuman, gimnazijski p.¹³

¹⁰ Biografski podatki o Agnezi Zupan v: KCMD za leto 1920, str. 28–50, (s fotografijo).

¹¹ Andrej Vovko, Članstvo Slovenske matice v Mariboru in okolici do prve svetovne vojne, Studia historica Slovenica, Časopis za humanistične in družboslovne študije / Humanities and Social Studies Review, letnik 4 (2004), št. 2–3, str. 381–403, Hartmanov zbornik.

¹² Šr (dr. Janko Šlebingler), Majciger Janez, Slovenski biografski leksikon (SBL), II. knjiga, Ljubljana 1933, str. 24–25.

¹³ Krc (Marko Kranjec), Šuman Josip, SBL, III. knjiga, Ljubljana 1960–1971, str. 724–725.

Učitelji

Ustanovniki: --

Letnika:

Ivan Miklošič, Jožef Semlič.

1880

Učitelji

Letnika:

Janez Miklošič, učiteljiščni u., Fr. Robič, okr. šolski nadzornik.

Profesorji

Ustanovniki:

Janez Majciger, gimnazijski p., Martin Valenčak, gimnazijski p., v. p.,

Letniki:

France Brelih, realčni p., Luka Lavtar, učiteljiščni p., dr. Jožef Pajek, gimnazijski p.
(skupaj 3)

1890

Učitelji

Ustanovniki: -

Letniki:

Gabriel Majcen, učiteljiščni u., Janez Miklošič, učiteljiščni u. v. p., Mihael Nerat, nadučitelj (in urednik), Franc Robič, okr. šolski nadzornik (in deželni poslanec, posestnik).
(skupaj 4)

Profesorji

Ustanovnika:

Janez Majciger, gimnazijski p., dr. Josip Pajek, gimnazijski p.

Letniki:

Ivan Koprivnik, učiteljiščni p., Janko Košan, gimnazijski p.,¹⁴ Luka Lavtar, učiteljiščni p., Henrik Schreiner, ravnatelj učiteljišča.
(skupaj 4)

---

¹⁴ Biografski podatki o Janku Košanu v: KCMD za leto 1928, str. 64.

1900

Profesorji

Ustanovnik:

Janez Majciger, gimnazijski p.

Letniki:

dr. Janko Bezijak, učiteljiščni p. in okr. šolski nadzornik, Frančišek Jerovšek, gimnazijski p., Ivan Koprivnik, učiteljiščni p., Janko Košan, gimn. p., Luka Lavtar, učiteljiščni p., Blaž Matek, gimnazijski p., Ignacij Pokorn, gimnazijski p., Frančišek Robič, šolski nadzornik (in deželni poslanec, posestnik), Henrik Schreiner, ravnatelj učiteljišča, Karol Verstovšek, gimnazijski p. (skupaj 10)

Učitelji

Ustanovniki: –*Letniki:*

Ivan Bele, deželni potovalni u., Jožef Fištravec, učiteljiščni u., Gabrijel Majcen, učiteljiščni u., Stanko Marin, učiteljiščni u., Janez Miklošič, učiteljiščni u. v. p., Mihael Nerat, nadučitelj (in urednik),¹⁵ Feliks Stegnar, kaznilniški u.¹⁶ (skupaj 7)

1907

Profesorji

Ustanovnik:

Janez Majciger, gimnazijski p.

Letniki:

dr. Ant. Jerovšek, realčni p., Frančišek Jerovšek, gimnazijski p., Jak. Kavčič, gimnazijski p., Ivan Koprivnik, učiteljiščni p., Leop. Koprivšek, gimnazijski p. v. p., Janko Košan, gimn. p., Luka Lavtar, učiteljiščni p., Blaž Matek, gimnazijski p., dr. Ljud. Pivko, gimnazijski p., Fr. Robič, učiteljiščni p. (in deželni, državni poslanec), Ignacij Pokorn, gimnazijski p., dr. Matko Potočnik, učiteljiščni p., Henrik Schreiner, ravnatelj učiteljišča, Karol Verstovšek, gimnazijski p., Ivan Vreže, učiteljiščni p. (skupaj 15)

Učitelji

Ustanovniki: –*Letniki:*

Ivan Belle, deželni potovalni u., Fr. Lichtenwallner, Gabrijel Majcen, učiteljiščni u., Jak. Marin, učiteljiščni u., Jos. Schmoranzner, okr. šolski nadzornik, Feliks Stegnar, kaznilniški u. (skupaj 6)

¹⁵ Šr. (dr. Janko Šlebinger), Nerat Miha, SBL, II. knjiga, Ljubljana 1933, str. 200.

¹⁶ Ctk (dr. Dragotin Cvetko), Stegnar Feliks, SBL, III. knjiga, Ljubljana 1960–1971, str. 458–459.

Gorica¹⁷

Poverjeniki:

dr. Štefan Kocijančič, p. Sv. pisma, (1866–67), Andrej Marušič, gimnazijski p., (1866–85), dr. Anton Gregorčič, p. bogoslovja, deželni poslanec, (1886–94)

Ustanovniki:

Andrej Marušič. (1866–84), duhovnik, gimnazijski p. verouka, častni kanonik, (1885–93), gimnazijski p. v. p., (1894–97).

Gimnazijski profesorji

Maksimilijan Pleteršnik (1866–67), Janez Šolar (1866–67), dr. Francè (Frančišek, Fran) Kos (1886–87, 1891–92), p. in posestnik, (1893–1911 (?)), Fran Orešec, ravnatelj gimnazijske pripravljavnice, (1911–(?)). (skupaj 4)

Martin Valenčak, p. na realki, (1871–72 (?))

Ivan Makuc, obrtni p. v. p., (1901–11 (?))

Anton Klodič, deželni šolski nadzornik, (1869–70).

Letniki

Ivan Tabaj, kaplan, gimnazijski katehet, (1906–07 (?), 1911 –(?)), dr. Hilarij Zorn, p. verouka, (1907–11 (?)), dr. Ignacij Kobal (1910–11 (?)), Ivan Rejec, gimnazijski katehet, (1910).

Gimnazijski profesorji:

France Rebec, gimnazijski suplent, (1867–71 (?)), France (Franjo) Schafenhauer (Schaffenbauer), gimnazijski vodja, (1871–75), gimnazijski vodja v. p., (1876–77), France (Franjo) Hafner (1873–80), Mat. Lazar (1873–80), France Levec (1873), France Šuklje (1873), Matevž Vodušek (1873–76), Lovro Urbančič (1877–79), dr. Franc Kos (1881–85), (dalje ustanovnik), Josip Kožuh, suplent, (1884 (?)-85), Ivan Jenko (1887–90), Andrej Kragelj (1887–1901 (+)), Anton Šantelj (1888–1911 (?)), Franc (Frančišek, Fran) Žnidaršič (Žnideršič), (1897–1911 (?)) (od 1897 do 1906 vključen v Čepovan, od 1907 v Gorico), Frančišek Orešec, ravnatelj gimnazijske pripravljavnice, (1901–10), (od 1911 ustanovnik), dr. Karol Oswald (Ozvald, Ozwald) (1902–07 (?), 1910), Davorin Mastnak, (1905, 1907–11 (?)), dr. Kar. Capuder (1907–(?)), Andrej Ipavec (1907–11 (?)), Rud. Lavrenčič (1907–(?)), Ljud. Vazzas (1907–11 (?)), dr. Janko Pretnar (1910–11 (?)).¹⁸ (skupaj 22)

---

¹⁷ Andrej Vovko, Članstvo Slovenske matice v Gorici in okolici do prve svetovne vojne, Goriški letnik, Nova Gorica, 2006 (v tisku).

¹⁸ Ara. (Rudolf Andrejka), Pretnar Janko, leksikograf, SBL, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana 1952, 8. zvezek, str 566–567. (V Gorici je bil v letih 1908–12).

Profesorji na realki:

France (Franjo) Erjavec (1871–86), Jakob Čebular (1875–79, 1881–82 (?), 1910–11 (?)), Ivan Brbuč (Berbuč) (1884 (?)-95), prof in deželni poslanec, (1896–1911 (?)), Ferdinand Seidl (1887–1911 (?)), Franc (Francišek, Fran) Plohl (1896–1900), profesor v. p., šolski svetnik, (1901–11 (?)), Jakob Zupančič (Župančič) (1906–11 (?)). (skupaj 6)

Profesorji na učiteljišču:

Jožef Moc, nadučitelj učiteljišča, (1871–75), profesor na učiteljišču, (1876–79), Raimund Čuček, profesor na ženskem učiteljišču, (1881–82 (?)), Ivan Koštial, profesor na moškem učiteljišču, (1910–11 (?)),¹⁹ Jožef Cizel, glavni učitelj, (1904), profesor na učiteljišču, (1905, 1907–(?)), Luka Lavtar, profesor na preparandiji, (1874–75), Viktor Bežek, profesor na preparandiji, (1892–93, 1895–96), profesor, urednik, (1897–1903),

France (Franjo, Francišek) Vodopivec, nadučitelj učiteljišča, (1871–73), profesor, okrajni šolski nadzornik, (1874–80, 1884 (?)-99), okrajni šolski nadzornik v. p., (1900–11 (?)). (skupaj 7)

Profesorji:

Ant. Fras (1907–11 (?)), Anton Gvaiz (1907–11 (?)), Iv. Košnik (1907–11 (?)), Fran Povšič (1907–11 (?)), Josip Žilih (1907–11 (?)), Fran Mašera, (1910–11 (?)) (skupaj 6)

Alojzij Spinčič, šolski nadzornik, (1888–91), Fran Finšger, (Finžgar), profesor, okrajni šolski nadzornik, (1907–11 (?)), France (Franjo) Povše, profesor, vodja kmetijske šole, (1869–83 (?)), deželni poslanec itd, (1884), Ernest Kramar, vodja deželne kmetijske šole, (1887), Franjo Žepič, asistent na gospodarski šoli, (1871–72 (?)), profesor na gospodarski šoli, (1873–75, 1880), vodja deželne kmetijske šole, (1888–93), Anton Štrekelj, vodja kmetijske šole, (1910–11 (?)), Anton Podgornik, profesor na kmetijski šoli, inženir agronomije, (1910–11 (?)),²⁰ France Kuralt, asistent kmetijske šole, (1874–77). (skupaj 8)

Gluhonemniški učitelji:

Andrej Pavletič, duhovnik, vodja gluhonemnice, (1869–80), monsinjor, vodja gluhonemnice, (1881–85),

¹⁹ Jem. (Martin Jevnikar), Koštial Ivan, jezikoslovec, PSBL (Primorski slovenski biografski leksikon), Goriška Mohorjeva družba, Gorica 1993, 19 snopič, str. 668. (V Gorici je bil v letih 1909–1919)

²⁰ Adč. (France Adamič), Podgornik, Anton, agronom, PSBL, Goriška Mohorjeva družba, Gorica 1986, 12. snopič, str 26–27. (V Gorici je bil v letih 1907–1915)

Josip Bajec, duhovnik, vodja gluhonemnice, (1887–91), potem tajnik,
Anton Rudež, duhovnik, učitelj v deželni gluhonemnici, (1877–05), vodja deželne
gluhtonemnice, (1906). (skupaj 3)

Učitelji, učiteljice na učiteljšču (vadnici):

Benedikt Poniž, učiteljski pripravnik, (1871–72 (?)), učitelj na vadnici, (1888–99),
učitelj v. p. (1900–11 (?)), Alojzij Goljevšček, (1873–75, 1877–79), Anton Hribar, (1873–
80), Valentin Kumar, (1873–97), Ivan Mercina, učitelj deške vadnice, (1881–1911 (?))
Anton Skubin, (1885–1904), Fran Sivec, (1910–11 (?)). (skupaj 7)

Ema Albina Toman, učiteljica na dekliški vadnici, (1881–1911 (?)).

Učitelji, učiteljice:

Tomaz Jug, (Solkan), (1873–79), nadučitelj, (Solkan), (1892–07 (?)), Mih. Komel
(1873–79), Hinko Persoglija, (1873–76), Antonija Rott, učiteljica pripravnica, (1887–89),
Elodija Waller (1888–91), Emerika pl. Holzinger (1896–1902). (skupaj 6)

Novo mesto²¹

Poverjeniki:

Ivan Poljanec, gimnazijski p., (1884–1898), dr. Frančišek Detela, gimnazijski rav-
natelj, šolski svetnik, (1899–1904), Frančišek Vadnjal, gimnazijski p., (1905), Viljem
Rohrmann, pristav deželne kmetijske šole, (Grm), (1906), ravnatelj deželne kme-
tijske šole, (Grm), (1907– ?), Rudolf Zdolšek, pristav deželne kmetijske šole, (Grm),
(1910–1911?).

Ustanovniki

Ivan Vrhovec, gimnazijski p., (1886–1896).

Letniki

Gimnazijski profesorji:

Janez Zajec (1870–1872 (?)), France Wratschko (1871–1872 (?)), Jan. (Ivan) Pola-
nec (Poljanec) (1872 (?)-1876, 1879–1899 (+)), Sebastjan Žepič, (1872 (?)-1873), Josip
Ogorek (1874–1880), Franc Šuklje (1874) (1875 v Ljubljani), p. in državni, deželni po-
slanec, (1891–1893), dvorni svetnik v. p., posestnik, (Kandija), (1901–1902), graščak,
državni poslanec, (1903–1907 (?)), Rajko Nachtigall, (1879–1881 (?)), France Breznik
(Brežnik) (1880–1889), Frančišek Brežnik, gimnazijski ravnatelj, (1906–1911 (?)),

---

²¹ Andrej Vovko, Člani Slovenske matice ter članstvo in odborniki Družbe sv. Cirila in Metoda v Novem mestu in okolici do prve svetovne vojne, *Studia historica Slovenica, Časopis za humanistične in družboslovne študije/ Humanities and Social Studies Review*, letnik 5 (2005), št. 1–2–3, str. 401–426, Mlinaričev zbornik.

Ognjeslav (Ignacij) Fajdiga, gimn. suplent, ((?)–1884), p. (1885–1901), Rajmund (Rajko) Perušek (1884 (?)–1889), Andrej Senekovič, ravnatelj, okrajni šolski nadzornik, (1885–1889), dr. Lovro Požar (1889), Karol Šega (1889–1891), Josip Šturm (1889), Valentin Ambruš, (1890–1891), dr. Franc (Francišek) Detela, gimnazijski ravnatelj, (1890–1897), r. in šolski svetnik, (1898–1905), Ivan Fon (1890–1895), Franc Novak, (1890–1893), Luka Pintar (1890), p. in okr. šolski nadzornik, (1891–1897) Matej Suhač, (1890–1895), Martin Petelin (1892–1896), Franc (Francišek) Jeraj (1894–1907?), Alojzij Virbnik (1895–1907 (?)), Anton Artel (1896–1897), v. p. (1898), Jožef Wester (1899–1901), Jožef Jenko (1900–1901), p. (Sereth) (1902) Francišek Vadnjal (1900–1907 (?)), Ivan Maselj (1901–1910), Jakob Zupančič (1902–1905), Ljubivoj Škerlj (1903–1911 (?)), Martin Majcen (1904–1911 (?)), Jožef (Josip) Germ (1905–1910), Julij Krek (1906–1911 (?)), dr. Janko Šlebinger (1906–1907 (?)), Mih. Markič (1907–1910), Leop. Pettauer (1907–1908 (?)), dr. Milan Šerko, (1910–1911 (?)) (skupaj 37)

Učitelji:

Viljemina (Viljelmína) Pec, (1880–1883), nadučiteljica (1884 (?)–1897 (+)), Viljem Rohrman (Rohrmann), u. za vinarstvo, (Grm), (1890–1901), pristav deželne kmetijske šole, (Grm), (1902–1906), ravnatelj deželne kmetijske šole, (Grm), (1907–1911?), Valentin Zavrl, (Stopiče) (1893–1894), Bernard Andoljšek, nadučitelj, (Mirna peč), (1898–1901), Fran Dular, nadučitelj, (Vavta vas), (1898–1900), Jožef Turk, okrajni šolski nadzornik, (1905–1911 (?)), Rihard Dolenc, vodja kmetijske šole, (Grm), (1906–1911 (?)) (skupaj 7)

Kamnik²²

Letniki

Učitelji:

Jurij Adlešič (1871–1875), France Tomše (1871–1875), Jernej Čenčič (Cenčič), nadučitelj na dekliški šoli, (1877–1879, 1884–1907 (?)), Ludovik Stiasny (1891–1893), Valentin Burnik, nadučitelj, (1895–1896), Avgusta Klančar (1895–1907 (?)), Franja Verne (1895) (skupaj 7)

Analiza poklicev članov Slovenske matice v **Ljubljani** v letih 1866, 1887 in 1907 daje o profesorjih in učiteljih med njimi naslednjo podobo: v letu 1866 je bilo med 81 ustanovniki 5 profesorjev in 3 učitelji, med 75 letniki, po 4 profesorji in učitelji. Skupaj je bilo med 156 člani največ uradnikov (36), nato trgovcev (30), duhovnikov in (vele) posestnikov (po 19), profesorjev in obrtnikov (po 9), ter učiteljev in odvetnikov (oz. odvetniških koncipijentov) in notarjev (po 7). V letu 1887 je bilo med 79

²² Andrej Vovko, Člani Slovenske matice ter odborniki in članstvo Družbe sv. Cirila in Metoda v Kamniku v času habsburške monarhije, Kamniški zbornik (Kamnik), 17/2004, str. 179–188.

ustanovniki 6 profesorjev. Med 181 letniki je bilo 21 profesorjev in 10 učiteljev. Skupaj med 260 člani sicer prevladujejo uradniki (65), sledijo jim duhovniki in bogoslovci (55), so na tretjem mestu profesorji (26), trgovci (24), odvetniki in notarji (12), učitelji na šestem (10). Leta 1907 je bilo med 58 ustanovniki 8 profesorjev. Med 500 letniki je bilo 55 profesorjev ter 42 učiteljic in učiteljev. Od skupaj 558 članov Slovenske matice jih je bilo 164 uradnikov, 69 duhovnikov in bogoslovcev, 62 profesorjev, po 42 trgovk in trgovcev ter 14 učiteljic in 28 učiteljev. Kot smo že omenili, seznam članov Slovenske matice za leto 1911 ne navaja njihovih poklicev. Njeno vodstvo pa je spomladi tega leta izpeljalo anketo o številu in poklicih članov. Za Ljubljano navajajo 53 ustanovnikov, od katerih je bilo 5 skupinskih članov, 13 uradnikov, 10 duhovnikov, 7 profesorjev, 5 trgovcev, 4 advokati oz. notarji, 3 tovarnarji ter po 2 častnika in zasebnika. Število ljubljanskih letnikov je bilo po tej anketi 674, kar je za 109 več od 565, kot jih je navedeno v uradnem seznamu članstva Slovenske matice za isto leto²³. Od teh 674 letnikov jih je bilo po anketi 28 skupinskih članov, 226 uradnikov (od njih 24 zasebnih), 111 akademikov (bogoslovcev), 78 profesorjev, 46 učiteljev (od teh 15 učiteljic), 42 trgovcev, 24 advokatov in notarjev s »pripravniki«, 21 zdravnikov, 20 duhovnikov in zasebnikov, 18 dijakov, 12 inženirjev, 5 častnikov, 3 tovarnarji, posebej pa še 27 žensk brez navedbe poklica ali stanu.²⁴

Poklicna sestava članov Slovenske matice v **Mariboru** v proučevanih letih kaže, da sta bila leta 1866 v Mariboru med 30 ustanovniki 2 profesorja in noben učitelj, med 13 letniki pa 2 učitelja. Med skupaj 43 mariborskimi člani je bilo 15 duhovnikov, skupaj 8 odvetnikov in notarjev, 6 članov brez navedbe poklica, 3 uradniki, po 2 profesorja in učitelja, zdravnika in trgovca. Ostalih poklicev, ki so bili zastopani s po enim predstavnikom, v tem pregledu ne bomo navajali. V letu 1880 sta bila v Mariboru med 15 ustanovniki spet 2 profesorja, med 23 letniki pa 3 profesorji in 2 učitelja. Značilno za tiste čase med vsemi mariborskimi člani ni bilo nobene ženske. Med 38 člani je bilo spet 15 duhovnikov, 6 odvetnikov, 5 profesorjev, po 2 učitelja, študenta in trgovca. V letu 1890 sta bila med 13 ustanovniki spet dva profesorja, med 56 letniki pa po 4 profesorji in učitelji. Od skupaj 69 članov jih je bilo 30 bogoslovcev, 17 duhovnikov, 6 profesorjev, po 4 učitelji ter odvetniki oz. notarji, 3 posestniki in 2 uradnika. Leta 1900 je bil med 13 ustanovniki en profesor, med 102 letnikoma pa 10 profesorjev in 7 učiteljev. Skupaj je bilo med 115 člani iz Maribora 40 bogoslovcev, 32 duhovnikov, 10 profesorjev, 9 uradnikov, 7 učiteljev in 6 odvetnikov ter notarjev. Leta 1907 je bil med mariborskimi 9 ustanovniki en profesor, zdravnik in zasebnik, med 109 letniki pa 15 profesorjev in 7 učiteljev. Med skupaj 118 člani je bilo 32 duhovnikov, 31 bogoslovcev, 16 profesorjev, 13 uradnikov, 7 učiteljev, 6 odvetnikov in notarjev in 4 zdravniki. Ob tem opozorimo, da je bilo manj kot 10 katehetov, semeniških, gimnazijskih in drugih profesorjev po svojem osnovnem poklicu duhovnikov in jih tu med profesorji nismo zajeli.

²³ Imenik društvenikov »Slovenske Matice« za leto 1911, Letopis Slovenske Matice za leto 1911, Ljubljana 1911, str. 37.

²⁴ Nekoliko statistike, Letopis Matice Slovenske za l. 1912, Ljubljana 1912, str. 10, 11.

Če si na kratko ogledamo poklicno sestavo članov Slovenske matice v **Gorici**, lahko ugotovimo, da so veliko večino od skupnega števila (425), sestavljali bogoslovci (156) in duhovniki (76). Druga najmočnejša kategorija članstva Slovenske matice v Gorici bili profesorji na različnih tamkajšnjih srednjih šolah, predvsem na gimnaziji – 52, sledijo jim uradniki – 27, učitelji – 14, odvetniki, notarji, ter kandidati za oba poklica – 13, ostale kategorije pa štejejo manj kot 10 članov, od tega n. pr. 7 zdravnikov. Ob tem poudarimo, da smo tiste profesorje in učitelje, ki so bili po osnovni poklicni usmeritvi duhovniki, šteli med duhovnike.

Od 342 članov Slovenske matice v **Novem mestu** v obravnavanem obdobju do prve svetovne vojne je pri 272 naveden poklic ali stan. Na prvem mestu so duhovniki – 10 ustanovnikov in 76 letnikov, skupaj 86. Za njimi so se vrstili uradniki (7 ustanovnikov in 54 letnikov, skupaj 61), gimnazijski profesorji (1 ustanovnik in 37 letnikov, skupaj 38), odvetniki in notarji (14), trgovci, nekateri označeni tudi kot trgovci in posestniki, (13), študentje in dijaki (11 letnikov), posestniki (3 ustanovniki in 7 letnikov) učitelji (7 – med njimi ena (nad)učiteljica), zdravniki in živinozdravniki (1 ustanovnik in 3 letniki) ter 3 lekarnarji.

Slovenska matica je v **Kamniku** v proučevanem obdobju štela skupaj 120 članov. Razen pri štirih so pri vseh drugih navedeni poklici. Najštevilčnejše skupine članov Slovenske matice sestavljajo duhovniki – 11 svetnih in 6 frančiškanskih in še kolektivni frančiškanski samostan, skupaj torej 18, državni uradniki, posestniki in trgovci ter samo trgovci – po 10, 7 učiteljev, 5 sodnih uradnikov in 4 zdravniki.

Sklep

Pričujoča predstavitev članov Slovenske matice iz profesorskih in učiteljskih vrst v ozko opredeljenem časovnem in krajevnem okviru seveda kaže le omejen izsek iz njenega bogatega delovanja. Vseeno je lahko tudi iz tako zastavljene raziskave razbrati, da so zlasti profesorji, v nekoliko manjši meri pa tudi učitelji, sestavljali pomemben del članstva oz. naročnikov naše prve znanstvene založbe in da so v vseh predstavljениh mestih na častni lestvici zastopanih poklicev na kar visokem mestu. Med zgoraj nanizanimi profesorji in učitelji je veliko takih, ki so igrali pomembno vlogo v naši novejši zgodovini in to ne samo na šolskem področju ter zato nedvomno sodijo v »zlato knjigo« slovenske duhovne elite. Veliko več, kot jo je na tem mestu dobilo, bi si zato zaslužilo svojo lastno biografsko opombo. Med njimi so tudi nekateri, na katere je spomin na njihovo zaslužno življenje in delo v naših časih neupravičeno zbledel. Naloga raziskovalcev slovenske preteklosti je, da jih spet postavimo na mesto, ki jim po pravici pripada. Naj bo ta prispevek vsaj majhen korak na poti k temu cilju.

Zusammenfassung

Professoren und Lehrer, Mitglieder der »Slovenska matica«, in einigen Städten in Slowenien bis zum ersten Weltkrieg

Andrej Vouko

Als Folge der verschärften nationalen Kämpfe in Slowenien Ende des 19. und Anfang des 20. Jahrhunderts spielten auf der slowenischen Seite eine äußerst bedeutende und tiefgreifende Rolle einige Organisationen der nationalen Erwachungs- und Abwehrbewegung, die einen entschiedenen Beitrag zur Abwehr des Slowenentums vor dem deutschen, italienischen und ungarischen Assimilierungsdruck leisteten. Ganz an der Spitze war der zugleich älteste wissenschaftliche Verlag »Slovenska matica«, gegründet im Jahre 1864. Nach einer kurzen Einleitung, die die Verlagsentwicklung zeigt, werden auf Grund der Jahreslisten der Mitgliedschaft in den Jahrbüchern der »Slovenska matica« und der bereits veröffentlichten Beiträge des Autors die Professoren und Lehrer – Mitglieder dieser Organisation in fünf Städten in Slowenien: in Ljubljana, Maribor, Gorica, Novo mesto und Kamnik namentlich vorgestellt und zwar in den Jahren bis zum ersten Weltkrieg in zwei grundlegenden Mitgliedschaftskategorien – Gründer und Jahresmitglieder. Dargestellt ist auch ihr Anteil im Hinblick auf die restlichen Berufskategorien der Mitglieder der »Slovenska matica«. Wegen der hohen Mitgliedsanzahl werden die Professoren und Lehrer in Ljubljana in den Jahren 1866, 1887 und 1907 vorgestellt, ihre Mariborer Berufskollegen jedoch in den Jahren 1866, 1880, 1890, 1900 und 1907. Die Professoren und Lehrer der anderen drei Städte werden für den gesamten Zeitraum vorgestellt, für den die Mitgliedschaftsangaben aus den Jahreslisten der erwähnten Jahrbücher zur Verfügung stehen. Einen besonders hohen Anteil der Professoren und Lehrer verzeichnet Ljubljana, bedeutend war er auch in Gorica und Novo mesto. Unter den im Vortrag vorgestellten Mitgliedern der »Slovenska matica« aus den Reihen der Professoren und Lehrer in den oben angeführten Orten gibt es etliche sehr angesehene Persönlichkeiten aus dem slowenischen politischen, wissenschaftlichen und kulturellen Leben und aus anderen Gebieten des öffentlichen Lebens in Slowenien.